

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 15. dubna 2025 ve věci č. 45644/18 – *Van Slooten proti Nizozemsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně shledal porušení článku 8 Úmluvy v důsledku toho, že stěžovatelka byla zbavena rodičovských práv ke své dceři, která byla ve věku 15 měsíců umístěna do pěstounské péče. Vnitrostátní orgány rezignovaly na sloučení rodiny v příliš rané fázi z důvodu nespolupráce matky, aniž by provedly hlubší analýzu zranitelnosti dítěte či dostatečně posoudily rodičovské schopnosti stěžovatelky.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka v srpnu 2014 porodila dceru, s níž následně žila na několika místech podporovaného sociálního bydlení. Jelikož před porodem i po něm docházelo mezi ní a otcem dítěte k slovnímu i fyzickému násilí, bylo dohodnuto, že se budou stýkat pouze za přítomnosti dohledu. Tuto dohodu však porušovali, což vedlo k dalším incidentům domácího násilí. V důsledku toho zahájila v srpnu 2015 Rada pro ochranu dětí vyšetřování, během něhož požádala certifikovanou instituci na ochranu mládeže, aby stěžovatelce poskytovala podporu. V září 2015 byla stěžovatelka vyzvána k opuštění podporovaného bydlení, protože odmítala spolupracovat. Následně byla i s dcerou umístěna do krátkodobého krizového azylového domu. V rámci vyšetřování dospěla Rada pro ochranu dětí k závěru, že panovaly vážné obavy z nestabilního domácího prostředí dcery a schopnosti stěžovatelky se o ni postarat. V říjnu 2015 vydal vnitrostátní soud nejprve příkaz k dohledu na dobu jednoho roku. Jelikož však stěžovatelka o pár dní později odešla i s dcerou z krizového azylového domu, rozhodl následně o umístění stěžovatelčiny dcery, tehdy ve věku 15 měsíců, do pěstounské péče. V následujících měsících se instituce na ochranu mládeže několikrát pokusila získat souhlas stěžovatelky s přijetím do konkrétního zařízení pro matky s dětmi za účelem posouzení jejích rodičovských schopností. Protože stěžovatelka ve lhůtě nereagovala, instituce na ochranu mládeže ji v únoru 2016 informovala, že dle jejího názoru již budoucnost dítěte nespočívala u stěžovatelky. Stěžovatelka bezúspěšně žádala soud mj. o alternativní posouzení jejích rodičovských schopností. V březnu 2017 podala Rada pro ochranu dětí návrh na zbavení stěžovatelky rodičovských práv, kterému vnitrostátní soud o čtvrt roku později vyhověl. Její odvolání proti tomuto rozhodnutí nebylo úspěšné.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že o zbavení jejích rodičovských práv bylo rozhodnuto bez řádného prošetření jejích rodičovských schopností a že toto rozhodnutí bylo založeno pouze na tom, že se dítěti v pěstounské rodině dařilo dobře.

a) *K existenci zásahu, zákonnosti a legitimnímu cíli*

Mezi stranami nebylo sporu o tom, že rozhodnutí vnitrostátních soudů, kterými byla stěžovatelka zbavena rodičovských práv, představovala zásah do jejího práva na respektování rodinného života, k němuž došlo na základě zákona a který sledoval legitimní cíl, konkrétně ochranu zdraví, práv a svobod její dcery.

b) *K nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti*

1. Obecné zásady

Soud úvodem odkázal na obecné zásady plynoucí z věci *Strand Lobben a ostatní proti Norsku* (č. 37283/13, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2019, § 202–213). Zdůraznil, že jednota rodiny a její sloučení v případě oddělení jsou neodmyslitelnými aspekty práva na respektování rodinného života. Vnitrostátní orgány mají pozitivní povinnost přijmout opatření k usnadnění sloučení rodiny,

jakmile je to rozumně proveditelné. V případech, kdy si zájmy dítěte a rodiče odporují, musí mezi nimi orgány nalézt spravedlivou rovnováhu, přičemž zvláštní význam je nutno přikládat nejlepšímu zájmu dítěte. Ačkoli po uplynutí delší doby může zájem dítěte na stabilitě převážet nad zájmem rodičů na sloučení, rodinné vazby mohou být zpřetrhány pouze za zcela mimořádných okolností a opatření týkající se péče by měla být v souladu s konečným cílem sloučení rodiny (dále viz *E. M. a ostatní proti Norsku*, č. 53471/17, rozsudek ze dne 20. ledna 2022, § 52; či *Kilic proti Rakousku*, č. 27700/15, rozsudek ze dne 12. dubna 2023, § 119–123).

2. Použití těchto zásad na projednávanou věc

Soud poznamenal, že prvostupňový soud ve svém rozhodnutí o zbavení stěžovatelky rodičovských práv přikládal značnou váhu skutečnosti, že dítě bylo zranitelné a potřebovalo stabilitu. Toto rozhodnutí ani zprávy Rady pro ochranu dětí, o něž se rozhodnutí z velké části opíralo, ale neobsahovaly hlubší analýzu povahy této zranitelnosti. Vzhledem k závažnosti věci však bylo povinností vnitrostátních orgánů zranitelnost dítěte podrobněji posoudit (*mutatis mutandis, Strand Lobben a ostatní proti Norsku*, cit. výše, § 224).

Soud dále vyzdvihl, že návrh na zbavení stěžovatelky rodičovských práv podala Rada pro ochranu dětí méně než rok a půl od převzetí dítěte do péče. Z rozsudku odvolacího soudu navíc plynulo, že již necelý rok po převzetí dítěte do péče bylo potvrzeno, že cílem již není sloučení rodiny, jelikož uplynula tzv. „přijatelná doba“. Odůvodnění uplynutí přijatelné doby bylo založeno především na nespolupráci stěžovatelky. Stěžovatelce sice byla dána možnost předložit alternativní plán na prošetření jejích rodičovských schopností, veškeré praktické pokusy o sloučení rodiny však byly zastaveny již v únoru 2016, tedy pouhé čtyři měsíce po převzetí dítěte do péče, kdy příslušné vnitrostátní orgány stěžovatelce oznámily, že dle jejich názoru budoucnost dcery již nespočívala u ní, ale u pěstounské rodiny. Soud též podotkl, že odvolací soud konstatoval, že jelikož "přijatelná doba" uplynula, již blíže nezkoumal, zda by byla stěžovatelka schopna se o dceru postarat, a poznamenal, že stěžovatelka nevyužila příležitostí, které jí byly včas dány. Z tohoto důvodu byla zamítnuta i její žádost o nezávislý znalecký posudek.

Soud uznal, že stěžovatelka opakovaně řádně nespolupracovala s příslušnými vnitrostátními orgány a nesouhlasila s přijetím na konkrétní kliniku, což skutečně bránilo pokroku v prošetřování jejích rodičovských schopností a neprospělo její věci ani situaci dcery. Současně však podotkl, že ze spisu nevyplývalo, že by stěžovatelka, která byla sama zranitelnou osobou a zjevně ztratila důvěru v pracovníka instituce pro ochranu mládeže, nebyla otevřena jiným možnostem prošetření svých rodičovských schopností. Zprávy Rady pro ochranu dětí navíc naznačovaly, že mezi stěžovatelkou a její dcerou existovalo pouto.

Ve světle výše uvedeného proto Soud shrnul, že namísto toho, aby vnitrostátní orgány vážně zvažovaly možnost sloučení stěžovatelky a její dcery (*mutatis mutandis, Strand Lobben a ostatní proti Norsku*, cit. výše, § 220), rezignovaly na tento konečný cíl ve velmi rané fázi, aniž by řádně posoudily rodičovské schopnosti stěžovatelky, a aniž by dostatečně prokázaly, proč konečný cíl sloučení již nebyl v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

Soud proto uzavřel, že v řízení nebyla přikládána dostatečná váha ochraně rodinného života stěžovatelky a její dcery, a konstatoval, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy.